

12. HET INVRIEZEN EN BEWAREN VAN SPERMA

Inleiding

Als gevolg van chemo- en/of radiotherapie kan er eventueel een tijdelijke of blijvende onvruchtbaarheid ontstaan. Uw behandelend arts kan u verwijzen naar het Fertiliteitslaboratorium van het Amsterdam UMC om eventueel uw sperma in te laten vriezen. Het invriezen en opslaan van sperma biedt de mogelijkheid om op een later tijdstip een kinderwens te vervullen. Het Fertiliteitslaboratorium is onderdeel van het Centrum voor Voortplantingsgeneeskunde van Amsterdam UMC, locatie Meibergdreef 9. Het centrum is gespecialiseerd in onderzoek en behandelingen op het gebied van vruchtbaarheid.

Wat is invriezen van sperma ?

U produceert sperma in een potje door middel van masturbatie. De zaadlozing wordt ingevroren door een analist van het Fertiliteitslaboratorium.

Welke techniek wordt gebruikt?

Het sperma wordt voor het invriezen verdund met een invriesbuffer en ingevroren in strootjes. De strootjes worden bewaard bij een temperatuur van $-196\text{ }^{\circ}\text{C}$. De strootjes zijn voorzien van een kleur en unieke code en worden bewaard in gekleurde tubes. Na het invriezen wordt er van iedere portie een strootje ontdooid om de kwaliteit na het invriezen vast te stellen. U en uw behandelend arts krijgen de uitslag van de verschillende porties die voor u zijn ingevroren.

Wat is de succeskans?

Het kan zijn dat het onduidelijk is of het sperma ingevroren kan worden, bijvoorbeeld omdat u medicijnen gebruikt of gebruikt heeft die schadelijk zijn voor uw sperma. Het is dus belangrijk dat u ons op de hoogte stelt van uw medicijngebruik, voordat u sperma inlevert. Hoe vaak uw sperma moet worden ingevroren is afhankelijk van:

- De kwaliteit van het sperma na ontdooien;
- De tijd die er is voordat u gaat beginnen met de behandeling die tot (tijdelijke) onvruchtbaarheid leidt.

Meestal wordt er drie keer sperma ingevroren. Als er snel met de behandeling moet worden gestart, wordt er met 1 of 2 maal invriezen volstaan. Indien het mogelijk is worden er afspraken gemaakt met tussenpozen van 2 à 3 dagen om de kwaliteit van het sperma zo goed mogelijk te laten zijn. Tot op heden is het invriezen van zaadcellen op grote schaal toegepast. Er is geen duidelijkheid over de succeskans van de behandeling. Een goed resultaat kan om de volgende redenen uitblijven:

- Zaadcellen kunnen het invries- en ontdooiproces niet altijd goed overleven waardoor er of geen of veel minder zaadcellen overblijven voor bevruchting.
- Er is soms een invasieve vruchtbaarheidsbehandeling bij de vrouw nodig vanwege de afgenomen zaadkwaliteit.

- De zwangerschapskans hangt sterk af van de leeftijd van de vrouw.
Er kan geen garantie gegeven worden dat er met het ingevroren sperma ook daadwerkelijk een zwangerschap tot stand gebracht kan worden.

Wat zijn de risico's en bijwerkingen?

Er zijn geen risico's verbonden aan het produceren van sperma door masturbatie. Als het produceren niet lukt dan zijn soms aanvullende mogelijkheden zoals prostaatmassage waar wel risico's aan zitten. Hierover volgt nadere informatie als dat nodig is. Er is weinig onderzoek gedaan bij de kinderen die geboren zijn na het invriezen van zaadcellen. In de vervolgonderzoeken die nu bekend zijn werden geen schadelijke effecten gemeld.

Indien er geen zaadcellen worden gevonden in het door u geproduceerde sperma zal de mogelijkheid tot het verrichten van een kleine chirurgische ingreep onder lokale verdoving (TESE) besproken worden. Bij TESE wordt via een microchirurgische ingreep een biopt van de zaadbal genomen. Uit dit biopt kan vervolgens in het fertiliteitslaboratorium getracht worden zaadcellen te isoleren om deze in te vriezen voor later gebruik (zie voor meer uitleg de folder 'MESA en TESE – de behandeling van azoöspermie'). Of de mogelijkheid tot het verrichten van een TESE bestaat hangt af van hoeveel tijd er is tot het starten van de behandeling, dit zal in overleg met u en uw behandelend arts besloten worden.

Wat zijn de kosten?

Voor actuele tarieven kunt u kijken op de internetsite van de Nederlandse Zorgautoriteit (<https://zorgproducten.nza.nl>) of in de patiëntenfolder 'Tarieven en betaling van uw behandeling bij het Centrum voor Voortplantingsgeneeskunde (CVV)' op onze website (www.amc.nl/cvv), onder het kopje 'Invriezen van sperma'. U tekent voor deze kosten in de bewaarovereenkomst zaadcellen. Als u in de toekomst de zaadcellen moet gebruiken, dan worden hierbij de zaadcellen ontdooid en afhankelijk van de kwaliteit gebruikt voor een behandeling. Momenteel worden deze kosten voor het gebruik van de zaadcellen en de behandeling van de vrouw vergoed vanuit de basiszorgverzekering. Het is niet bekend of dit in de toekomst nog het geval is. In het geval u sperma wil laten invriezen zonder medische indicatie, dan verwachten wij dat u eerst een voorschot betaald. Meer informatie vindt u in de folder Tarieven en betaling van uw behandeling bij het Centrum voor Voortplantingsgeneeskunde (CVV)'.

Hoe spreekt u het invriezen af?

Uw arts of verpleegkundige stuurt een verwijsbrief naar het Fertiliteitslaboratorium. Indien u nog niet bent ingeschreven, zorgt het Fertiliteitslaboratorium met de gegevens in deze brief voor een voorlopige inschrijving in de Amsterdam UMC, locatie AMC. Zodra de (voorlopige) inschrijving is geregeld, neemt het Fertiliteitslaboratorium contact met u op. We maken, op een voor u geschikt tijdstip, een afspraak met u voor het inleveren van sperma ten behoeve van invriezen. Indien u door een arts in het AMC verwezen wordt, is een verwijsbrief niet nodig. De arts of verpleegkundige maakt een interne verwijzing aan voor het invriezen van sperma en neemt telefonisch contact op met het Fertiliteitslaboratorium om een afspraak te maken op een voor u geschikt tijdstip.

Wat moet u doen voorafgaand aan het invriezen?

Wij raden u aan om voorafgaand aan het invriezen geen zaadlozing meer te hebben (in een

spoedsituatie). Als er meer tijd is dan adviseren wij u minimaal 2 dagen tot maximaal 7 dagen geen zaadlozing te hebben. Indien u de mogelijkheid heeft vult u alvast de bewaarovereenkomst zaadcellen de wilsbeschikking zaadcellen volledig in. U kunt deze documenten downloaden via www.amc.nl/cvv, tabblad invuldocumenten, en opladen in 'mijn dossier' of meenemen bij uw afspraak.

Hoe komt u op het Fertlilteitslaboratorium?

Indien u een voorlopige inschrijving heeft, gaat u bij uw eerste bezoek eerst langs bij de algemene Inschrijfbalie Poliklinieken, die zich bevindt op de begane grond van het polikliniekgebouw, ruimte A0. U dient hiervoor mee te nemen:

- uw legitimatiebewijs;
- uw verzekeringsbewijs.

Nadat u bent ingeschreven, kunt u zich melden bij de balie van het Fertlilteitslaboratorium. Het Fertlilteitslaboratorium bevindt zich op Q4, de 4e verdieping van het Q-gebouw. Het is te bereiken via de ingang van de polikliniek, volg route 67. Op Q4 hoeft u zich niet te melden bij de voorbalie. U kunt direct rechts langs de voorbalie naar achter lopen, waarna u rechtsaf gaat. Hier meldt u zich bij de balie van het Fertlilteitslaboratorium (Q4-177).

- U laat geldige legitimatie (AMC-patiëntenpas, rijbewijs, paspoort of ID kaart) zien. Zonder geldige legitimatie kan uw spermaonderzoek niet in behandeling worden genomen.
- De baliemedewerker zal u wijzen naar de kamers waar u sperma kunt produceren door middel van masturbatie.
- Bij het opvangen van sperma is het belangrijk dat u oplet dat er geen sperma verloren gaat. Als u denkt dat u niet de volledige zaadlozing hebt opgevangen, meldt dit dan bij de balie waar u het sperma afgeeft.
- Het is noodzakelijk een potje te gebruiken dat u van ons gekregen heeft. Eigen, zelf schoongemaakte potjes (zowel glas als kunststof) of potjes van de apotheek zijn niet geschikt. Het is niet de bedoeling dat u het potje dat u van ons heeft gekregen afspoelt.
- Het is aan te bevelen het sperma te produceren door masturbatie. Als u het bij de gemeenschap zou opvangen in een condoom, heeft dat een negatieve invloed op de kwaliteit van de spermacellen.

Problemen met opwekken van een zaadlozing

Op het Fertlilteitslaboratorium is een kamer beschikbaar waar u sperma kunt produceren door middel van masturbatie. In deze kamer staan een bank, een tafeltje, een wasbak, een kastje waarin handdoeken liggen en afvalbakken. Er is indirecte verlichting (dimmer) en er zijn erotische films en lectuur aanwezig. U kunt ook uw eigen computer of tablet meenemen. In het AMC is gratis WiFi aanwezig. Mocht het opwekken van een zaadlozing problemen voor u opleveren, schroom dan niet om dit tegen de baliemedewerkster te zeggen. Uw partner is welkom in de kamer waar u een zaadlozing opwekt. Ook is het mogelijk om Viagra® aan u voor te schrijven en u ter plekke te geven, in overleg met uw zaalarts. Dit is alleen mogelijk indien u geen problemen hebt met uw lever, een lage bloeddruk hebt of een hartaanval of beroerte hebt gehad.

Wanneer het niet lukt om sperma in de kamer bij het Fertlilteitslaboratorium te produceren, dan kunt u het (in overleg met uw zaalarts) thuis doen. Het sperma moet dan wel binnen een uur door u persoonlijk ingeleverd worden bij het Fertlilteitslaboratorium. Bewaar het potje op lichaamstemperatuur. Let op dat u het potje op de juiste wijze heeft dichtgeschroefd.

Vervoer het potje bij voorkeur in een binnenzak van uw kleding. Als het sperma wordt blootgesteld aan een te koude of te warme temperatuur heeft dit een negatieve invloed op de kwaliteit.

Als u niet in staat bent om zelf naar het fertiliteitslaboratorium te komen

Indien het voor u niet mogelijk is om naar het Fertiliteitslaboratorium te komen, dan kan het potje met sperma door een vertegenwoordiger van u naar het Fertiliteitslaboratorium worden gebracht. U moet hiervoor dan schriftelijk toestemming geven. Hiervoor is een formulier verkrijgbaar bij het Fertiliteitslaboratorium. Uw vertegenwoordiger dient dan deze toestemming, zijn/haar legitimatie, de verwijfsbrief, uw legitimatie en uw verzekeringsgegevens mee te nemen. De uitslag van het invriezen krijgt u in dit geval via uw behandelend arts.

Bewaarovereenkomst

Indien u meerdere keren kan komen invriezen, krijgt u bij uw tweede of derde afspraak ook een afspraak bij een klinisch embryoloog. Tijdens het gesprek met de klinisch embryoloog krijgt u te horen wat de kwaliteit is van het sperma voor en na invriezen, hoeveel strootjes er zijn ingevroren en wat de behandelmogelijkheden zijn hiermee. Indien u eenmaal langs kunt komen en geen tijd heeft voor vervolgspraken, krijgt u een half uur nadat u sperma heeft ingeleverd een gesprek met de klinisch embryoloog. Het is dan alleen mogelijk om de kwaliteit van het sperma voor invriezen te bespreken. In het gesprek met de klinisch embryoloog wordt ook de overeenkomst betreffende de opslag ('bewaarovereenkomst zaadcellen') met u doorgenomen en ondertekend. Als u jonger bent dan 16 jaar, zal de overeenkomst ook ondertekend moeten worden door een ouder/verzorger. De bewaarovereenkomst wordt aangegaan voor een periode van 10 jaar. Mocht u deze termijn willen verlengen, dan zal er opnieuw een overeenkomst moeten worden ondertekend. In principe is er geen beperking aan de duur van de opslag.

Beëindiging van de bewaarovereenkomst

Als u het ingevroren sperma niet langer wilt bewaren, kunt u schriftelijk een verzoek tot vernietiging indienen bij het Fertiliteitslaboratorium. U kunt het ingevroren sperma ook bestemmen voor wetenschappelijk onderzoek. Als u komt te overlijden wordt het sperma in principe vernietigd. Als u wilt dat het sperma na uw overlijden voor uw partner beschikbaar blijft, dan moet u zorgen voor een volledig ingevulde wilsbeschikking ten gunste van uw partner in uw medisch dossier. Dit zal tijdens het gesprek met de klinisch embryoloog met u worden besproken. In het geval van geen of een onvolledige wilsbeschikking in uw dossier moeten we het sperma vernietigen na uw overlijden.

Controle van uw sperma na de behandeling

Als u na afronding van uw behandeling vragen heeft over de kwaliteit van uw sperma, dan kunt u zich wenden tot uw behandelend arts. Uw huisarts kan u indien gewenst voor een consult over uw vruchtbaarheid verwijzen naar het Centrum voor Voortplantingsgeneeskunde (CVV).

Wat te doen als u een kinderwens heeft in de toekomst?

Het is belangrijk dat u eerst met uw (kanker-)behandelaar bespreekt of uw partner al zwanger mag worden van uw verse sperma. Dit heeft te maken de verhoogde kans op Pat.informatie Hematologie/ Oncologie, AUMC, JHV-OCR-014 versie 6. Hoofdstuk 12. Invriezen en bewaren van sperma. (Fertiliteitslab. IDnummer: 000012018) A.A.de Melker, J.van Steeg. Datum 08-06-2021

aangeboren afwijkingen bij het kind. Het is daarom belangrijk een voldoende lang interval in acht te nemen tussen het einde van uw behandeling en proberen een zwangerschap tot stand te brengen. Uw (kanker-) behandelaar zal u over dit interval informeren. Daarnaast kan er (nieuwe) informatie zijn over eventuele genetisch oorzaken van uw ziekte, waarbij er kans is op overdracht van dit risico op uw kind(eren).

In geval van kinderwens zal uw (kanker-) behandelaar u verwijzen naar het centrum voor voortplantingsgeneeskunde voor advies. Uw vrouw heeft ook een verwijzing nodig van haar huisarts. De kwaliteit van uw sperma wordt dan opnieuw gecontroleerd. Wij zullen onderzoek bij uw vrouw doen en aan u samen een behandeladvies op maat geven. Als blijkt dat u niet meer vruchtbaar bent dan zou u gebruik kunnen maken van het sperma dat wij voor u hebben ingevroren. We controleren of er redenen zijn om de ingevroren zaadcellen niet te gebruiken (contra-indicaties). Mocht u onder behandeling zijn van een psycholoog of psychiater, dan is een positief advies van deze behandelaar nodig. In het geval van een mogelijke genetische oorzaak zullen wij u eerst verwijzen naar een klinisch geneticus en u informeren over de mogelijkheden zoals prenatale diagnostiek en pre-implantatie genetische diagnostiek om overdracht naar uw kind te voorkomen.

Vragen

Indien u 'mijn dossier' heeft, dan kunt u ons een bericht sturen via "mijn dossier" te bereiken via de app 'mychart epic' of via www.mijnamcvmcdossier.nl. Dit is de enige veilige manier om met het ziekenhuis te communiceren. Indien u nog geen 'mijn dossier' hebt geactiveerd, neemt u voor vragen telefonisch contact op met het Centrum voor Voortplantingsgeneeskunde, tel. 020-5664287 (tijdens werkdagen tussen 9.00 en 11.00 uur en 14.00 en 16.00 uur of via de centrale en vragen naar dienstsein CVV) of het Fertiliteitslaboratorium, telefoon: 020-5663090 (tijdens werkdagen tussen 8.30-16.00 uur). Wij vragen u altijd om uw patiëntnummer in verband met patiëntveiligheid.

Voor uitgebreide informatie adviseren wij u de patiënteninformatie te lezen van de site: Amsterdam UMC locatie AMC- Voortplantingsgeneeskunde/ Patiëntenfolders/ Invriezen van sperma. Tevens kunt u daar alle informatie vinden t.a.v. Coronamaatregelen. (Centrum voor Voortplantingsgeneeskunde (CVV) /Patiëntenvoorlichting. Patiëntenfolder: IDnummer: 000012018)

